

Piotr Ogrodzki

Poszukiwania w amerykańskich muzeach

9 maja 2002 r., w rocznicę zakończenia II wojny światowej, w Muzeum Narodowym w Warszawie odbyło się spotkanie zorganizowane przez Polski Komitet Narodowy ICOM (Międzynarodowa Rada Muzeów), poświęcone restytucji dzieł sztuki zagrabionych w czasie ostatniej wojny.

Spotkanie zbiegło się w czasie z przekazaniem do Muzeum XX Czartoryskich w Krakowie zaginionej w czasie wojny makaty perskiej, która została odnaleziona w zbiorach Los Angeles County Museum of Art.

Stany Zjednoczone bardzo poważnie podeszły do sprawy ustalenia proveniencji zbiorów muzealnych, pod kątem odnajdywania w nich dzieł sztuki pochodzących z grabieży wojennych lub pozyskanych niezgodnie z prawem w latach 1933–1945 (do częstych praktyk w Niemczech należało wymuszanie na bogatych kolekcjonerach, zwłaszcza pochodzenia żydowskiego, sprzedaży za bezcen majątku, w zamian za możliwość emigracji z hitlerowskich Niemiec).

Związek Muzeów Amerykańskich we współpracy z komisją rządową opracował zasady prowadzenia badań i ustalania proveniencji dzieł sztuki. Badanie pochodzenia dzieła sztuki jest niezwykle trudne i pracochłonne. Rzetelne wykonanie tego zadania wymaga bardzo dobrej znajomości źródeł historycznych, zasad archiwistyki i żmudnego analizowania wszystkich dostępnych informacji.

W dużych muzeach amerykańskich, w każdym z działów merytorycznych zatrudniono pracownika, którego zadaniem jest badanie pochodzenia zbiorów. W mniejszych jednostkach zatrudnione są osoby, które sprawdzają zbiory całego muzeum.

Listy dzieł sztuki, których pochodzenie budzi wątpliwości bądź w ich historii występują istotne luki, są publikowane w Internecie przez poszczególne muzea, np. Los Angeles County Museum of Art: www.lacma.org.

Dotychczas muzea amerykańskie zwróciły dziewięć obiektów, których właściciele, bądź ich spadkobiercy, udowodnili swoje prawo własności. Spośród tych dziewięciu dzieł sztuki, dwa wróciły do Polski. ♦

Tematyka spotkania ICOM

Spotkanie zostało zorganizowane we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych. Uczestnicy wysłuchali czterech prelekcji:

1 prof. dr hab. Wojciech Kowalski (Ministerstwo Spraw Zagranicznych):

Zasady waszyngtońskie (1998) na temat restytucji dóbr kultury zagrabionych przez nazistów.

2 dr Helena Wechsler (American Association of Museums):

Polityka muzeów amerykańskich wobec restytucji dóbr kultury zagrabionych w czasie II wojny światowej.

3 Amy Walsh (Los Angeles County Museum of Art.):

Badanie i ujawnianie obiektów o nieznanym pochodzeniu w Los Angeles County Museum of Art.

4 dr Monika Kuhnke (Ministerstwo Spraw Zagranicznych):

Stan badań nad stratami wojennymi w Polsce.